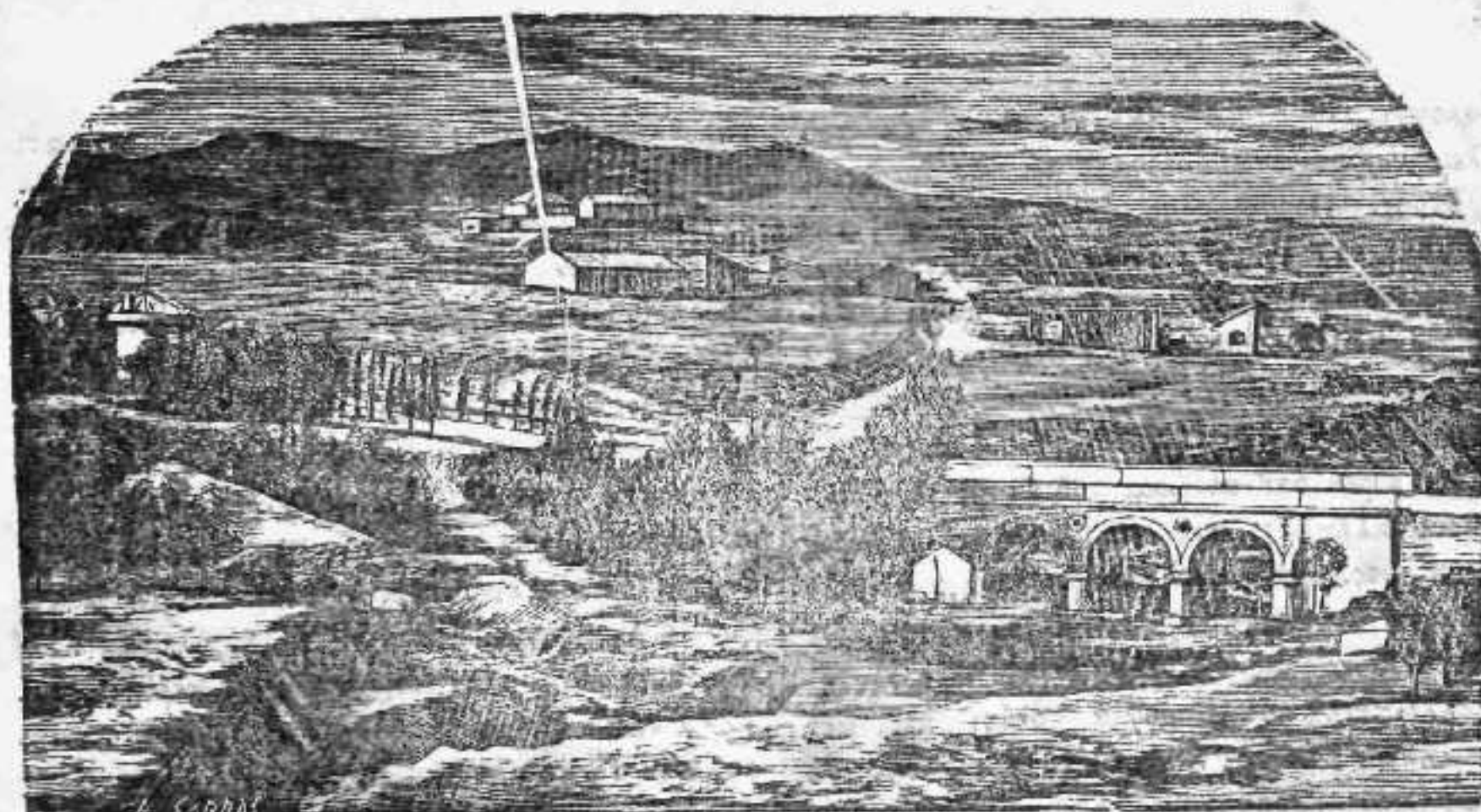

ΕΤΟΣ Δ'.

Εν ΑΘΗΝΑΙΣ, 30 Ἀπριλίου 1872.

ΦΥΛΛ. ΚΑ'.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ

(Υπὸ Δ. Κ. ΚΟΚΙΑΟΥ).

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε φυλλ. Β.)

Συντομίαις χάριν παρατρέχοντες ἄλλους τι-
νὰς ἀστρονόμους τῆς ἀρχαιότητος, ἀνάγκη
νὰ ἐμμενῶμεν παρὰ τῷ μεγίστῳ τῆς ἀρχαιό-
τητος ἀστρονόμῳ τῷ ἐκ Νικαίας τῆς Βιθυ-
νίας Ἰππάρχῳ. Ἐκ τῶν σωζομένων αὐτοῦ πα-
ρατηρήσεων ἐξάγεται ὅτι ἤλμασε μεταξύ τοῦ
160 καὶ 125 Π. Χρ. Ἀθῆλον εἶνε ὅμως ἐάν
παρατήρησε μόνον ἐν Ῥόδῳ ἢ καὶ ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ.

Τὸ κύριον ὄργανον τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ
ἦτο τὸ ἤδη γνωστὸν ἀστράλαβιον· αἱ μέθοδοι
ὅμως ὧν ἐποιήτατο χρῆσιν, περὶ τὸν ὑπολογι-
σμὸν καταδεικνύουσαι τὴν ἐξύνοιαν τοῦ ἀνδρός,
παρεῖχον αὐτῷ πολὺ ἐντελέστερα ἐξαγόμενα.
Παρατηρήσας τὸν φαινόμενον ἐτήσιον δρόμον
τοῦ ἡλίου, ἀνεύρεν ὅτι ὁ χρόνος καθ' ὃν γί-
νεται ἡμερὶς δύναται νὰ προσδιορισθῇ πολὺ
ἀκριβέστερον ἢ ὁ τῶν τροπῶν. Αἰτία τούτου
εἶνε ὅτι περὶ μὲν τὰς τροπὰς ἡ πρὸς τὸν ἡμε-
ρινὸν ἑσπέραιον τοῦ ἡλίου δὲν ἀλλοιοῦται ἐπαισθη-
τῶς ἐπὶ ἡμέρας, ἐνῶ περὶ τῆς ἡμερῆς γίνεται
τὸ ἐναντίον. Κατὰ τὰς τροπὰς λοιπὸν δυνά-

μεθα εὐκόλως νὰ ἀπατηθῶμεν εἰς τὴν ἐκτίμη-
σιν τοῦ χρόνου καθ' ὃν γίνονται αὗται, ἐνῶ
εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἡμερῶν τὸ λάθος
εἶνε μικρότερον. Οἱ πρὸ τοῦ Ἰππάρχου ἀστρονό-
μοι πρὸς εὕρεσιν τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους παρε-
τήρουν τὰς τροπὰς καὶ τοῦτο διότι ἐγένετο ὁ
προσδιορισμὸς διὰ τοῦ γινώσκοντος, ὅστις ἔχει τὸ
ἐλάχιστον αὐτοῦ μήκος κατὰ τὴν θερινὴν καὶ τὸ
μέγιστον κατὰ τὰς αὐτὰς τῆς ἡμέρας ὥρας
κατὰ τὴν χειμερινὴν τροπὴν· ὁ Ἰππάρχος ὅμως
παρατηρῶν πῶς ἐφωτίζετο τὸ ἐσωτερικὸν χαλ-
κοῦ κρίκου, τοποθετημένου ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ
ἡμερινοῦ, προσδιόριζε τὴν στιγμὴν τῆς ἡμε-
ρίας, διότι κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ ἥλιος
εὐρισκόμενος ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ χαλκοῦ κρίκου
ἀρχίζει νὰ φωτίζῃ ἀντὶ τοῦ κάτω τὸ ἄνω μέρος
τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας κατὰ τὴν ἐα-
ρινὴν ἢ τὴν ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν φθινοπορινὴν ἡμε-
ρίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μεταξύ τῶν ἰδίων πα-
ρατηρήσεων τοῦ Ἰππάρχου χρόνος ἦτο σύντομος
διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους,
ἐπροσδιόρισεν αὐτὸς ταύτην συγκρίνας ἰδίαν πα-
ρατήρησιν τῶν τροπῶν πρὸς ἑτέραν 152 ἐπὶ
ἀρχαιοτέραν τοῦ Ἀριστάρχου. Διὰ τῆς μεθόδου
ταύτης τὰ λάθη τῶν παρατηρήσεων καίπερ με-
ζονα ὡς γενομένων ἐν ταῖς τροπαῖς, διαιρέζο-
μενα εἰς μείζονα ἀριθμὸν ἐτῶν, ἐπηρρέαζουσιν
ὀλιγώτερον τὴν ἀκρίβειαν τοῦ προσδιορισμοῦ
τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους. Εἶνε δὲ θαυμασιὰ ἡ ἀ-

κριβολογία μεθ' ἧς ὁ Ἰππαρχος, ὅπως ἐκ τοῦ Πτολεμαίου φαίνεται ἠρεύνασα τὰ τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους. Προσδιώρισε δὲ ὁ Ἰππαρχος τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὡς ἐκ 365 ἡμερῶν καὶ $\frac{1}{4}$ μείον ἑνὸς τριακοσιοστοῦ τῆς ἡμέρας, δηλαδή ὡς ἐκ 365 ἡμερῶν 55 πρώτων καὶ 12 δευτέρων.

Ἐρευνήσας τὰ τῆς διαρκείας τοῦ ἔτους ὁ Ἰππαρχος, εὗρεν ὅτι αἱ ὥραι τοῦ ἔτους εἶνε ἀνισοί πρὸς ἀλλήλας καὶ τὸ μὲν ἔαρ καὶ θέρος εἶνε μείζονες, τὸ δὲ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμὼν ἐλάσσονες. Αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶνε ἡ ἀνώμαλος κίνησις τῆς γῆς ἐν τῇ περὶ τὸν ἥλιον ἐλλειπτικῇ αὐτῆς τροχιᾷ, διότι περὶ μὲν τὸ περιήλιον κινεῖται ἡ γῆ ταχύτερον, περὶ δὲ τὸ ἀφήλιον βραδύτερον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τοῦ Ἰπάρχου τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἐξηγηθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁμαλῆς κυκλικῆς κινήσεως πάντων τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὧν ἐν καὶ ὁ ἥλιος, φερόμενος περὶ τὴν γῆν. Πρὸς ἐξήγησιν λοιπὸν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ἐδέχθη ὁ Ἰππαρχος ὅτι ἡ γῆ δὲν κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐτησίαις τροχιᾶς τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ. Οὕτω πως αἱ τότε γνωσταὶ ἀνωμαλίαι ἐν τῇ φαινομένῃ κινήσει τοῦ ἡλίου ἐξηγοῦντο ἀρκούντως. Δὲν περιωρίσθη δὲ μόνον εἰς τὴν γενικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ὁ Ἰππαρχος, ἀλλ' ἐπροσδιώρισε καὶ τὴν θέσιν τῆς γῆς ἐν τῇ τροχιᾷ τοῦ ἡλίου, ποῦ δηλαδή κεῖται ἐν τῷ κύκλῳ αὐτῷ ἡ γῆ ἐκτὸς τοῦ κέντρου καὶ ποῦ κεῖνται τὸ περίγειον καὶ ἀπόγειον τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τῆς ἀνισότητος τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, εἶνε μία τῶν σπουδαιότερων ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ, διότι δι' αὐτῆς ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται αἱ δυσχέρειαι κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ παραδοχῇ τῆς ἡρέμου καὶ κεντρικῆς θέσεως τῆς γῆς καὶ τῆς κυκλικῆς ὁμαλῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων· ὅθεν προϊόντος τοῦ χρόνου ἕνεκα τῆς συσσωρεύσεως τῶν δυσχερειῶν, καθόσον ὁ χρόνος προέβαινε καὶ αἱ παρατηρήσεις, γινόμεναι ἀκριδέστεραι κατεδείκνυν τὸ ἀδύνατον τῆς ἐξηγήσεως τῶν φαινομένων διὰ τῶν παραδοχῶν αὐτῶν, ἀπερρίφθησαν αὐταὶ καὶ ἀνευρέθησαν τέλος οἱ ἀληθεῖς νόμοι, οἱ διέποντες τὰς κινήσεις τῶν σωμάτων τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος. Σπουδαία εἶνε, πρὸς τούτοις ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ἐν τῷ κέντρῳ θέσεως τῆς γῆς, διότι τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βῆμα πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν

τῆς ἀληθοῦς θέσεως τῆς γῆς ἐν τῷ συστήματι τῶν σωμάτων τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος.

Ἐξετάζων τὸν ἐτήσιον φαινόμενον δρόμον τοῦ ἡλίου, ἀνεκάλυψεν ὁ Ἰππαρχος ὅτι οἱ ἀστέρες δὲν φυλάττουσι πάντοτε τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν τροχίαν ταύτην θέσιν, ἀλλὰ καίπερ βραδέως, φαίνονται κινούμενοι παραλλήλως πρὸς ταύτην ἐκ Δ. πρὸς Α., ἀνεκάλυψε δηλαδή τὴν μετάπτωσιν τῶν ἡμεμερινῶν σημείων, δι' ἧς τὰ σημεία ταῦτα κινούνται ἀναμέσων τῶν ἀστέρων ἐξ Α. πρὸς Δ. κατὰ 50 δευτερόλεπτα κατ' ἔτος εἴτε κατὰ μίαν μοῖραν εἰς 72 περίπου ἔτη. Τὴν κίνησιν ταύτην ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἀπλανῶν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ὅμως ἀπωλεσθέντος συγγράμματος τοῦ Ἰπάρχου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Πτολεμαῖος, πιθανολογεῖται ὅτι ἴσως ὁ Ἰππαρχος ἀπέδωκε τὴν κίνησιν ταύτην εἰς αὐτὰ τὰ ἡμεριναὶ σημεία, ὅπως καὶ πράγματι συμβαίνει.

Τὴν μέθοδον αὐτοῦ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τοῦ ἔτους διὰ παρατηρήσεων ὅσων οἶόν τε ἀφισταμένων ἀλλήλων, ἐρήρυσεν ὁ Ἰππαρχος καὶ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τοῦ συνοδικοῦ μηνός, τοῦ ὁποῖου τὴν διάρκειαν ἐπροσδιώρισεν ἀκριβῶς, λαβὼν πρὸς τοῦτο παρατηρήσεις ἐκλείψεων τῆς σελήνης, αἵτινες γίνονται πάντοτε ἐν πανσελήνῳ. Ἐρευνήσας δὲ καὶ τὸν φαινόμενον δρόμον τῆς σελήνης εὗρεν ἀνωμαλίαν ἐν τῇ κινήσει αὐτῆς, ἥτις προέρχεται πράγματι ἐκ τῆς ἐλλειπτικῆς αὐτῆς περὶ τὴν γῆν τροχιᾶς.

Πρῶτος πρὸς τούτοις Ἰππαρχος ἔκαμε κατάλογον ἀπλανῶν ἀστέρων. Οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀστρονόμοι περιωρίζοντο εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς θέσεως ἐκάστου ἀστέρος ἐν τῇ μορφῷ τοῦ οἰκείου ἀστερισμοῦ· ὁ Ἰππαρχος ὅμως ἐπροσδιώρισε τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων σχετικῶς πρὸς τὸν φαινόμενον ἐτήσιον δρόμον τοῦ ἡλίου, συγκρίνων τὴν θέσιν ἐκάστου αὐτῶν πρὸς τὴν σελήνην καὶ ταύτης πρὸς τὸν ἥλιον, ὅθεν καὶ τῶν ἀστέρων πρὸς αὐτὸν, καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο παρατηρήσεων κίνησιν τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου. Οὕτω λοιπὸν ἐγένετο ὁ πρῶτος ἐπιστημονικὸς προσδιορισμὸς τῶν θέσεων τῶν ἀστέρων καὶ κατεσκευάσθη ὁ πρῶτος κατάλογος 1022 ἀπλανῶν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κατέστη δυνατὴ καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐρευνα τῶν κινήσεων τῶν πλανητῶν, διότι ἡ ἐκάστοτε θέσις τούτων συγκρίνεται πρὸς τὴν τῶν ἀπλα-

νων, ὥστε ὁ κατάλογος αὐτὸς τοῦ Ἰππάρχου εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ἀνίχνευσιν τῶν νόμων τῆς κινήσεως τῶν σωμάτων τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος συμφώνως πρὸς τὴν πείραν. Δὲν εἶνε ὁμοῦς ἀκριβῶς γνωστὸν πῶς εὗρισκε τὰς ἐκ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων ὁ Ἰππαρχος, διότι δυστυχῶς τὰ συγγράμματά του ἀπωλέσθησαν πάντα πλὴν τοῦ ἥττον σημαντικοῦ.

Αἱ ἐρευναι αὐτοῦ ἐξετάθησαν ἐπὶ πάντων τῶν ζητημάτων, ὅσα ἀναλόγως πρὸς τὰ τότε μέσα καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν μεθόδων ἠδύναντο νὰ ἐξετασθῶσι. Πανταχοῦ δὲ ἀνευρίσκεται ἀκρίβεια καὶ ἐμβρίθεια τοσαύτη, ὥστε δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ μέγιστος ἀστρονόμος τῆς ἀρχαιότητος καὶ εἰς τῶν πρώτων τῆς ὅλης ἐπιστήμης ἀνδρῶν. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μόνον περισωθὲν σύγγραμμά του περὶ τῶν Ἀράτου φαινομένων βιβλία γ'), δυστυχῶς τὸ ἥττον σημαντικόν, καταφαίνεται ἡ βαθύνοια καὶ ἀκρβολογία αὐτοῦ. Περί δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ δυνάμεθα μόνον νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ Πτολεμαίου, ἐν ᾧ ἀναφέρεται συχνότατα ὁ Ἰππαρχος καὶ τοῦ Γεμίνου, τοῦ ὑποίου ἡ εἰσαγωγή θεωρεῖται ὡς στοιχειῶδες ἀπάνθισμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰππάρχου. Συντομίς χάριν ἀναγκαζόμεθα νὰ διεξέλθωμεν συντομώτατα τοὺς μεταξὺ Ἰππάρχου καὶ Πτολεμαίου ἀστρονόμους, διότι ἄλλως ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς συναπτύξεως τῆς ὅλης ἐπιστήμης δὲν εἶνε λίαν σπουδαία. Ὁ Γεμῖνος συνέγραψεν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ φαινόμενα, ἣτις ὅπως εἶπομεν θεωρεῖται ὡς σαφὴς σύνοψις τῶν ἐξαγομένων τῶν ἐρευνῶν τοῦ Ἰππάρχου. Ἡ πιθανωτέρα δὲ γνώμη εἶνε ὅτι ἤκμασε περὶ τὰ 70 Π. Χρ. Ὁ Ποσειδώνιος ἔκαμε νέον προσδιορισμὸν τοῦ μεγέθους τῆς γῆς, ἀλλὰ τὸ ἐξαγόμενον, τὸ ὅποιον εὗρεν εἶνε ἥττον ἀκριβὲς τοῦ τοῦ Ἐρατοσθένους· εὗρε δὲ ὁ Ποσειδώνιος τὴν περίμετρον τῆς γῆς ὡς ἴσην μὲ 180 χιλ. στάδια, ἥτοι ὑπὲρ τὰς 70 χιλ. μικροτέραν τῆς ἀληθοῦς. Ἐν συνόλῳ δὲ φαίνεται ὅτι ἡ ἀστρονομία ἐκαλλιεργεῖτο, ἰδίως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ὑπῆρχον καὶ τὰ πρὸς τοῦτο μέσα.

Σπουδαία λίαν εἶνε ἡ ἐφεύρεσις τῶν ἐπικύκλων ὑπὸ τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ τῆς ἀρχαιότητος Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου, διότι διὰ τούτης ὁ ἕτερος μέγας ἀστρονόμος τῆς ἀρχαιότητος Πτολεμαῖος διεξήγαγε τὴν θεωρίαν τῶν φαινομένων κινήσεων τῶν πλανητῶν.

Τὰ τοῦ βίου τοῦ Πτολεμαίου εἶνε ἄγνωστα, διότι ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ δυνάμεθα μόνον νὰ συμπεράνωμεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἤκμασεν.

Ὁ Πτολεμαῖος λοιπὸν παρετήρησε καὶ ἐργάσθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνου. Ἐκ πάντων τῶν περισωθέντων ἔργων αὐτοῦ τὸ σπουδαιότερον εἶνε ἡ μαθηματικὴ αὐτοῦ σύνταξις, ἣτις κοινῶς εἶνε γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν, ἣν οἱ Ἀραβες τῇ ἀπέδωκαν, τὴν τοῦ Ἀλμαγέστου. Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ δεόν νὰ θεωρῶμεν ὡς τὴν σύνοψιν τῶν τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων, ἐν ἣ περιέχονται πᾶσαι αἱ ἀστρονομικαὶ θεωρίαι αὐτῶν οὐ μόνον περὶ τῶν καθόλου νόμων τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀλλ' ἐφηρμοσμέναι εἰς τὰ καθέκαστα σώματα. Ἡ δὲ διεξαγωγὴ τῆς θεωρίας ἐκάστου σώματος στηρίζεται ἐπὶ παρατηρήσεων. Ἐντεῦθεν ἕκαστος κατανοεῖ ὅτι αἱ τῆς μαθηματικῆς συντάξεως θεωρίαν ἔχουσι μὲν ὡς πρώτην ἀρχὴν γενικὴν τινὰ παρεδοχὴν περὶ τοῦ εἶδους τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ ὑπόθεσις ὁμοῦς οὕτῃ δοκιμάζεται, διότι δεόν αἱ παρατηρήσεις νὰ συμφωνῶσι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς πορίσματα. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν τότε παρατηρήσεων, ἡ συμφωνία μεταξὺ πείρας καὶ θεωρίας ἦτον ἀρκούσα. Ἐντεῦθεν τὸ μέγα κύρος τῆς μαθηματικῆς συντάξεως καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα. Εἰς τοῦτο βεβαίως συνετέλεσε καὶ ὁ μεθοδικώτατος τρόπος τῆς διαδοχικῆς ἐρεῦνης τῶν διαφορῶν μερῶν.

Ἐν τῇ μαθηματικῇ συντάξει ἐξαντλοῦνται πληρέστατα πάντα τὰ ζητήματα. Ἴσως εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτον, ἐὰν ἀνεγράφοντο ἐν αὐτῷ πλείονες παρατηρήσεις· τούτου ὁμοῦς αἰτία δὲν ἦτον ὁ Πτολεμαῖος, ἀλλὰ καὶ ἡ καθόλου μέθοδος τῆς χρήσεως τῶν παρατηρήσεων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἴσως δὲ καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ συγγράμματος. Ἐνῷ δηλαδὴ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἀστρονομίᾳ γίνονται ὅσον τὸ δυνατόν πλείονες παρατηρήσεις τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὅπως διὰ τοῦ πηλαπλασιασμοῦ αἴρωνται τὰ λάθη, τῶν ὁποίων ἡ ἐπὶ ῥορία εἶνε ἄγνωστος, τὰ τυχαῖα καλούμενα λάθη, καὶ δὲν ἀπορρίπτονται εἰμὴ μόνον αἱ προφανῶς ἐσφαλμέναι, ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐκ πασῶν τῶν παρατηρήσεων ἐξελέγοντο αἱ ἀδίστακτοι θεωρηθεῖσαι. Ἐὰν λοιπὸν σκοπὸς τῆς μαθηματικῆς συντάξεως ἦτον ἡ συγκεφαλαίωσις πασῶν τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων εἰς ἓν ὅλον με-

θεωριῶν, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα ὑποδεικνύει, καὶ οὐχὶ ἡ ἀναγραφὴ ἀπλῶν παρατηρήσεων ἄνευ σκοποῦ τινὸς ὀρισμένου, εὐκόλως κατανοοῦμεν διαπὶ στεροῦμεθα πλείονων παρατηρήσεων. Ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν διαφόρων μερῶν μὴ γινομένης χρήσεως, ὅπως τοῦτο γίνεται νῦν πασῶν τῶν παρατηρήσεων, ἀλλὰ μόνων τῶν ἀδιστακτικῶν, αἱ λοιποὶ παρελείποντο.

Ἡ βῆσις τῆς ἐν τῇ μαθηματικῇ συντάξει θεωρίας τῶν κινήσεων εἶνε ἡ παραπλησίως πρὸς τὸ κέντρον τοῦ παντὸς θέσις τῆς σφαιρικῆς γῆς, ὅλως ἀκινήτου οὐσης καὶ ἡ εἰς τὰ οὐράνια σώματα ἰδιόζουσα ἐγκύκλιος φορὰ αὐτῶν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν τῶν γήινων ὑλικῶν σωμάτων φερόμενων κατ' εὐθείαν γραμμὴν πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἡ βῆσις αὕτη εἶνε ἀριστοτελική· ὁ Πτολεμαῖος ὁμοῦς προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ καὶ διὰ τῶν φαινομένων ἐκάστην τῶν παραδοχῶν αὐτῶν. Θέλων δὲ νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀκίνητον τῆς γῆς, λέγει μὲν ὅτι τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ φαινόμενα δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ διὰ τῆς κινήσεως τῆς γῆς καὶ φαίνεται ἔχων καθαράν ιδεάν τούτου, ἂν καὶ δὲν δέχεται τὴν κίνησιν ταύτην. Παρατηροῦμεν λοιπὸν ὅτι οὐχὶ αὐθαριέτως δέχεται ὁ Πτολεμαῖος τὴν βῆσιν ἐφ' ἧς στηρίζεται, ἀλλὰ ταύτην ζητεῖ καὶ νὰ στηρίξῃ ἐκ τῆς πείρας.

Τὰ λογιστικὰ μέσα πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν διαφόρων παρατηρήσεων δὲν ἦσαν βεβηλῶς τοσοῦτον ἐντελῆ, ὅπως τὰ νεώτερα, ἀλλ' εἴτε ἐγίνετο χρῆσις τῶν χορδῶν ἐπὶ τῶν ἀπλουστερῶν περιπτώσεων, εἴτε καὶ χρῆσις γραφικῶν μεθόδων. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι μεθοδικῶς ἐκθέτει τὰ πρὸς τοῦτο γενικά μέσα ὁ Πτολεμαῖος πρὶν ἐξετάσῃ τὴν ἐκ τῆς διαφορᾶς τοποθεσίας διάφορον θέσιν τῶν ἀστέρων. Οὕτω λοιπὸν διὰ μεθοδικωτάτης εἰσαγωγῆς εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐρευναν τῆς κινήσεως τῶν διαφόρων οὐρανίων σωμάτων.

Τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ ἡλίου ἐξηγεῖ ὁ Πτολεμαῖος καὶ διὰ τῆς ἐκκεντρότητος τῆς περὶ τὴν γῆν τροχίας αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς παραδοχῆς ἐπικύκλου κινήσεως. Δέχεται δηλαδὴ ἐν ταύτῃ ὅτι δὲν κινεῖται αὐτὸς ὁ ἥλιος ἀμέσως περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι σημεῖόν τι μὲν διαγράφει περὶ αὐτὴν τὸν φέροντα, περὶ τὸ σημεῖον δ' αὐτὸ κινεῖται ὁ ἥλιος.

Τὴν αὐτὴν μέθοδον μεταχειρίζεται καὶ πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀνωμαλίας τῆς σελήνης. Ἐπειδὴ

ὁμοῦς ἀνεκάλυψεν ὁ Πτολεμαῖος καὶ δευτέραν ἀνωμαλίαν, ἣτις γίνεται καταφανὴς μόνον ὅταν ἡ σελήνη ᾖ διχότομος, ἀποθίσταται δὲ κατὰ τὰς συζυγίας. ἐξήγησε καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην δεχθεὶς ὅτι ἡ σελήνη ἐνῶ κινεῖται ἐπὶ ἐπικύκλου, ἡ γῆ δὲν κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φέροντος· ἐξήγησε δηλαδὴ τὴν διπλὴν ἀνωμαλίαν διὰ τῆς συγχρόνου παραδοχῆς τοῦ ἐπικύκλου καὶ τῆς ἐκκεντρότητος τοῦ φέροντος. Ἐπὶ τῇ βῇσι δὲ ταύτῃ κατεσκεύασε κανόνιον τῆς κινήσεως τῆς σελήνης, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ εὐρίσκωμεν τὴν ἐκάστοτε θέσιν αὐτῆς, ὅπως καὶ τοῦ ἡλίου.

Ἡ ἀνεκάλυψις αὕτη τοῦ Πτολεμαίου τῆς περὶ τὰς διχοτομίας ἀνωμαλίας ἐν τῇ κινήσει τῆς σελήνης θεωρεῖται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κατὰ τοῦ Πτολεμαίου διατεθειμένου Δελάμερου ὡς ἀρκετὴ ἵνα κατατάξῃ αὐτὸν μεταξὺ τῶν πρώτων ἀστρονόμων.

Ἐπὶ τῇ βῇσι τῆς θεωρίας τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης μεθοδικῶς προβαίνει ἀπὸ τῶν γενικωτέρων ἐπὶ τὰ μερικώτερα πρὸς ὑπολογισμὸν τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τοῦ μεγέθους ἐκάστης αὐτῶν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῆς παραλλήλεως καὶ τοῦ μεγέθους τῶν διαμέτρων. Πρὸς εὐρεσιν τῶν διαφόρων ἐκλείψεων ἔχει κατασκευάσει πίνακας, ὅπως προηγουμένως καὶ διὰ τὴν εὐρεσιν τῶν θέσεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης.

Ἐν συνόλῳ ἐξετάζονται τὰ τῶν δύο δι' ἡμᾶς λαμπροτέρων ἄστρον ὅσων οἶόν τε ἀκριβῶς ἀναλόγως πρὸς τὰ τότε μέσα.

Ἡ σφαῖρα τῶν ἀπλανῶν, ἡ συμπαραφέρουσα καὶ τοὺς πλανήτας ἐν τῇ ἡμερησίᾳ περὶ τὴν γῆν κινῆσει αὐτῆς, ἐξετάζεται ἐπίσης μὲ ὅλην τὴν πρὸς τὰ τότε μέσα δυνατὴν ἀκρίβειαν. Ἐξετάζονται δηλαδὴ τὰ τῶν φάσεων τῶν ἀπλανῶν, δηλαδὴ τὰ τῆς θέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν ἥλιον κατὰ τὰς διαφοροὺς ἐποχὰς καὶ ὥρας. ἔχει δὲ πρὸς τοῦτο καὶ περιγραφὴν σφαίρας τῶν ἀπλανῶν. Ἐξετάζει εἴτα καὶ τὴν μετάπτωσιν τῶν ἀπλανῶν καὶ δίδει τὸν κατάλογον τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, τοὺς ὁποίους παρετήρησεν ὁ Ἰππαρχος. Οἱ ἀστέρες διακρίνονται διὰ τῆς ἐν τῷ οἰκίῳ ἀστερισμῷ θέσεως αὐτῶν, ἡ δὲ θέσις αὐτῶν προσδιορίζεται διὰ τῆς πρὸς τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων θέσεως αὐτῶν, δηλαδὴ διὰ τοῦ μήκους καὶ πλάτους αὐτῶν πρὸς ταύτοις παρέχεται

καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀναλόγως τῆς φαινομένης λαμπρότητος αὐτῶν.

Ὁ κατάλογος αὐτὸς εἶνε ὁ τοῦ Ἰππάρχου καὶ αἱ ἐν αὐτῷ διδόμεναι θέσεις τῶν ἀστέρων δὲν ἀρμόζουσι διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πτολεμαίου. Τοῦτο προέρχεται διότι ὁ Πτολεμαῖος ἀπλῶς ἀνέγραψε τὰς παρατηρήσεις τοῦ Ἰππάρχου εἰς τὴν ἰδικήν του ἐποχὴν, μεταχειρισθεὶς ὁμῶς πρὸς τοῦτο μετάπτωσιν πολὺ μικροτέραν τῆς ἀληθοῦς. Τὸ λάθος προέρχεται ἐκ τῆς χρήσεως παρατηρήσεων μὴ ἀρκούντως ἀκριβῶν ἐξ ὧν πορίζεται τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίαις μεταπτώσεως. Εὐκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν χρῆσιν λελανθασμένων μόνον παρατηρήσεων, αἵτινες παρέχουσι τὸ ἐξαγόμενον αὐτὸ, ἀναλογιζόμενοι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζοντο μόνον τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἐθεώρουν ὡς ἀδιστακτους, ὥστε ἐὰν ὁ Πτολεμαῖος ἀπαξ ἐθεώρησεν ὡς ὀρθὸν τὸ ποσὸν 36 δευτερολέπτων διὰ τὴν ἐτησίαν μετάπτωσιν, ἐδέχθη μόνον τὰς πρὸς τοῦτο συμφωνούσας παρατηρήσεις. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ δεχθῶμεν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἰδιοποιήσιν ἑνῆς ἐργασίας, διότι ἀνὴρ ὁποῖος ὁ Πτολεμαῖος δὲν εἶχεν ἀνάγκην τούτου. Ἡ ἀντιγραφή καὶ ἀπλὴ ἀνέγωγὴ τοῦ καταλόγου τοῦ Ἰππάρχου συνέβη βεβαίως, ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Μαΐδλερος, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι δ' ἦν κυρίως ἔγραφεν ὁ Πτολεμαῖος, ἥτο γνωστόν τίνος ἔργον ἦσαν ὁ κατάλογος οὗτος ἀρχικῶς.

Ἡ θεωρία τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν ἀναμφιλέκτως εἶνε τοῦ Πτολεμαίου, διότι ὁ Ἰππάρχος, ὃν ὁ Πτολεμαῖος τὰ μέγιστα τιμᾷ, δὲν ἐπεχείρησε τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, διότι ἴσως δὲν ἐθεώρει τὸ ὑπάρχον τότε ὑλικὸν ἐπαρκές πρὸς τὸ ἔργον αὐτό.

Καὶ τὰς τῶν πλανητῶν κινήσεις ἐξηγεῖ ὁ Πτολεμαῖος διὰ τῆς ἐκκέντρου καὶ ἐπικύκλου θεωρίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐκκεντρος παριστᾷ ἐκ τῶν νῦν γνωστῶν ἀληθῶν νόμων τὴν ἐλλειπτικὴν μορφήν τῶν περὶ τὸν ἥλιον τροχιῶν τῶν πλανητῶν, ὁ δὲ ἐπικύκλος τὴν περὶ τὸν ἥλιον κίνησιν τῆς γῆς.

Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης καὶ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῶν παρατηρήσεων παριστάνει τὰς φαινομένας τῶν πλανητῶν κινήσεις καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξαγομένων κατασκευάζει τοὺς ἀναγκαίους πίνακας. Εὐρίσκει δὲ ὀρθῶς καὶ τὴν τάξιν τῶν πλανητῶν καὶ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς ἐκκεντρικῆς καὶ ἐπικύκλου τροχίας αὐτῶν.

Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἴσως πλέον τοῦ δέοντος συντόμως ἐκτεθέντων παρατηροῦμεν ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς ὁμαλῆς καὶ κυκλικῆς περιφορᾶς τῶν οὐρανίων σωμάτων περὶ τὴν ἡρεμον γῆν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἐκκέντρου θέσεως τῆς γῆς καὶ τῆς ἐπικύκλου κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων. Τὴν μακρὰν διαδοχικὴν ἐργασίαν τῶν προγενεστέρων ἀστρονόμων συνῆψεν ὁ Πτολεμαῖος εἰς ἓν σύνολον ἐπιστημονικὸν καὶ ἐναρμόνιον, παρέχων καὶ τὰ μέσα τῆς ἐξελέγξεως τῆς ἀκριβείας του διὰ τῶν πινάκων δι' ὧν οἱ μεταγενέστεροι ἠδύναντο νὰ ὑπολογίσωσι τὴν ἐκάστοτε θέσιν τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ συγκρίνωσιν αὐτὴν πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἀμέσου παρατηρήσεως ἐξαγόμενα. Τὴν δὲ παραδοχὴν τῆς ἡρέμου θέσεως τῆς γῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντός, συμφωνοῦσαν πρὸς τὴν πρώτην ἀντίληψιν, δὲν ἠδύναντο οἱ ἀρχαῖοι νὰ ἐγκαταλείψωσιν, ὡς μὴ ἐπιστάντος ἔτι τοῦ χρόνου καθ' ὃν καθίστατο ἀδύνατος ἡ δι' αὐτῆς ἐξήγησις τῶν φαινομένων, κατ' ἀκριβεῖς παρατηρήσεις. Ἀφοῦ ἡ παραδοχὴ αὕτη ἐγκαταλείφθη καὶ ἀνευρέθησαν οἱ ἀληθεῖς νόμοι τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος ὁ ἀπλὸς φυσικὸς νόμος τῆς ἐλξεως, ὁ κανονίζων τὰς κινήσεις ταύτας. Ὁ Πτολεμαῖος μὴν ἔχων τὰς μεταγενεστέρας ἀκριβεῖς παρατηρήσεις, ἐξήγησε τὰ φαινόμενα συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην ἀντίληψιν μεθ' ὅλης τῆς τότε δυνατῆς ἀκριβείας καὶ δὲν περιωρίσθη ἀπλῶς εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ διεξήγαγεν αὐτὴν εἰς τὰς καθέκαστα ἐρεῦνας. Ἐτι δὲ ἐζήτησε καὶ τὴν τελειοποίησιν τῶν παρατηρήσεων διὰ τῆς ἐφευρέσεως ὀργάνων νέων. Ὡς πρὸς τὴν ἀκριβεῖαν ὁμῶς τῷ τότε παρατηρήσεων δὲν ἠπατάτο· τὸ ὅτι κάμει χρῆσιν ποσοτήτων ἐλαχίστων ὡς λ. χ. ἑκτῶν λεπτῶν δὲν πρέπει νὰ παραξενιζώμεθα, διότι κάμει χρῆσιν αὐτῶν εἰς περιστάσεις καθ' ἃς ἕνεκα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ αἱ ποσότητες αὗται ἐπρεπε νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν παρατηροῦμεν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων.

Πλὴν τῇ μαθηματικῇ συντάξει ἔγραψεν ὁ Πτολεμαῖος καὶ τὰς διοσημείας αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε μὲν ἀστρολογικὸν σύγγραμμα, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμῶς δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νῦν νὰ τὸν ἐπικρίνωμεν μετὰ μεγίστης αὐστηρότητος, ἀναλογιζόμενοι ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ἔζη, οἱ ἀστέρες ἐθεωροῦντο ὡς ἀνωτέρας τινὸς φύσεως καὶ καθ'

ἣν εἶχεν ἀρχίσει δυστυχῶς ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀστρολογίας.

Ἐτι δὲ συνέγραψε καὶ θεωρίαν τῆς ἁρμονίας σωζομένην ἔτι καὶ νῦν καὶ ὀπτικήν, ἥτις δυστυχῶς ἀπωλέσθη.

Ἐάν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμεν τὰ τοῦ χαρὰ κτῆρος αὐτοῦ ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, ἀνευρίσκωμεν ἄνθρωπον ὁμολογοῦντα καὶ ἐπαινοῦντα τὰς ἐργασίας τῶν προγενεστέρων καὶ μάλιστα τοῦ Ἰππάρχου, εἰς τὸν ὅποιον ἀπονέμει ἐπαίνους οὐχὶ μὲν διὰ πομπωδῶν ἐπιθέτων, ἀλλ' ὅποια ἡ καλλίστη κλασσικὴ ἀρχαιότης μετεχειρίζετο.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ ὁ συμπληρώσας τὸ ἔργον τῆς ἀρχαίας ἀστρονομίας, ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς νεωτέρας. Εὐλόγως δὲ δυνάμεθα νὰ θεωρῶμεν αὐτὸν ἕνα τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς ὅλης ἀρχαιότητος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΜΑΟΥΡΕΡ.

Τῇ 27]9 Μαΐου ἐτελεύτησεν ἐν Μονάχῳ πλήρης ἡμερῶν ὁ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ γερουσιαστῆς Γεώργιος Λουδοβίκος Μάουρερ. Ὡς καθηγητῆς καὶ ὡς συγγραφεὺς ὁ Μάουρερ εἶναι ὀλίγον γνωστὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀμφιβάλλομεν δὲ ἐὰν τὰ ὀγκώδη αὐτοῦ συγγράμματα περὶ τῆς παρὰ Γερμανοῖς ἀστικῆς νομοθεσίας ἔτυχόν ποτε Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν, ἅπτηντες ὁμῶς γινώσκωμεν τὸν Μάουρερ ὡς ἱεροφάντην καὶ καταβολέα τῆς νέας ἐλληνικῆς νομοθεσίας, ὡς ἀνεπίληπτον καὶ σεβάσιμον μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας ἥς τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰς καταχρήσεις καὶ αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ δὲν ὥκνησαν νὰ στηλιτεύσωσι. Ὁ Μάουρερ, γεννηθεὶς τῷ 1790 ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Εἰδελβέργης ἀπὸ τοῦ 1808 μέχρι τοῦ 1811, βραδύτερον δὲ μετέβη εἰς Παρισίους ἐνθα ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀρχαίου Γερμανικοῦ δικαίου. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ δοκίμιον «περὶ τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς δικαστικῆς νομοθεσίας» στεφανωθὲν καὶ βραβευθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐγένετο παραίτιον τῇ εἰς τὸ αὐτόθι πανεπιστήμιον προσκλήσεως αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ τοῦ γερμανικοῦ καὶ γαλλικοῦ δικαίου. Ἀρνηθεὶς τῷ 1829 ν' ἀπέλθῃ εἰς Γοτίγγην ὡς διάδοχος τοῦ περιωνύμου καθηγητοῦ καὶ νομολόγου Βίχόρν, ἐτιμήθη παρὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μυστικοῦ αὐλικοῦ συμβούλου, προήχθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας, εἶτα δὲ, ἀρχομένου τοῦ 1831; ἀνηγορεύθη ἰσόβιος, γερουσιαστῆς. Κατὰ τὸ ἐπὶ ἔτος ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐξελέξατο αὐτὸν (μετὰ τοῦ Ἀρμανσπεργ καὶ τοῦ ὑποστρατήγου Εἰδέγγερ) μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας. Ὁ φίλος καθηγητῆς Κ. Μενδελσὼν Βαρθόλδν, ὁ μετὰ πολλῆς ἀλλ' οὐχὶ καὶ παραλόγου δριμύτητι διασύρας τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν διοικητικὸν βίον τῆς Ἀντιβασιλείας, δὲν ἐφείσατο τοῦ Μάουρερ· ἀλλ' ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ὑπέπεσεν ἴσως εἰς σφάλματα ὁ αἰοιδίμος ἀνὴρ, τοσαῦτα ἀφ' ἑτέρου ἐπραξεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὥστε καὶ τὸ πολλοστημόριον αὐτῶν θὰ ἴσκει νὰ διατηρήσῃ ἐσαεὶ σεβαστὴν τὴν μνήμην αὐτοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

Ὁ Μάουρερ ἐξέδοτο τῷ 1835 εἰς τρεῖς τόμους τὸ γνωστὸν πτλῦτιμον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὸ ἐπιγεγραμμένον αὐτῷ ἐλληνικὸς λαὸς κατὰ τὴν δημοσίαν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν δικαιολογικὴν αὐτοῦ σχέσιν, πρὶ καὶ μετὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα, μέχρι τῆς 31 ἰουλίου 1834». Ὁ πρῶτος τόμος περιλαμβάνων τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως καὶ τῆς ἀντιβασιλείας, πραγματεύεται τὰ αἷτια τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἀνερευνᾷ τὴν διοικητικὴν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ δικαστικὴν κατάστασιν τῶν Ἑλλήνων, ιδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Καποδιστρίου· ὁ δεῦτερος ἀναγράφει τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τῆς ἀντιβασιλείας μέχρι τῆς 41 ἰουλίου 1834, ὁπότε ὁ Μάουρερ, μετὰ ὀκτωκαίδεκα μηνῶν ἐν Ἑλλάδι διατρίβῃ ὡς ἀντιβασιλεὺς ἐπὶ τῶν δικαστικῶν, ἠναγκάσθη ἕνεκα τῶν γνωστῶν τοῖς πᾶσι ραδιουργιῶν νὰ ἐγκαταλίπῃ μετὰ τοῦ Ἀβελ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος τόμος, ἐξ ὀκτακοσίων πεντήκοντα συγκείμενος σελίδων, εἶναι πλήρης ἐγγράφων, ἐν οἷς κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἐγκατοπτρίζονται αἱ νομοθετικαὶ τοῦ Μάουρερ ἐργασίαι.

Ὁ Μάουρερ διεκρίθη αἰετοτε ἐπὶ ἀκραίφνῃ φιλελληνισμῷ· μεθ' ὅσας δὲ καὶ ἂν ὑπέστη περιπετείας, οὐδέποτε οὐδέ τὸ ἐλάχιστον ἐξήγγειλε κατὰ τῶν Ἑλλήνων παράπονον, εὐφῆμως δὲ πάντοτε εἶχε διὰ στόματος τὰ προτερήματα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Ἐν ᾧ ἄλλοι αὐτοχειροτόνητοι φιλέλληνες, ἔλαβον πολλάκις ἀφορμὴν νὰ στηλιτεύσωσι παρ' ἀξίαν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος καὶ νὰ ὀνειδίσωσιν αὐτῷ ἄγνωμον σύννην, ὁ Μάουρερ οὐ μόνον ἀπερχόμενος ἐκ τῆς

οὐκ ἐκ τῆς